

Tolee, Rabbiin Nabiil Aadamin biyee irraan kan nume, ilmaa
namaa biyee erga ta'anii booda isaan deeabisu ni dadhabaa?
Biyee irraa alkumme nume biyee irraa deeabisuun Isa dlibaa?
Anmas ilmaan Aadam copha bishanuun irraan kan nume, lamu
isanee deeabisu ni dadhabaa?
Gonkuuua Rabbiin namoota lamu jiraachisu hin dadhabu!
Kanaafu, Guyyaan Qiyaamaa jiraachun shakkii hin qabu
jechundha

Guyyaan Qiyaamaa-Kutaa 1ffaa

Description

Yeroo darbee keessa mallatolee Guyyaan Qiyaamaa dhiyaachu agarsiisanii fi akka Guyyaan kanatti amanne of qopheessiuuf nu gargaaran ilaalle jirra. Mallatoolee Guyyaan Qiyaamaa xixxiqoo hafanii fi Mallatolee Gurguddoo ilaaluf yeroo fi bakki nutti gabaabbata. Akkasumas, dubbistoota baayâ€™ee hin argine akkuma kutaa lamaffaa irraa hubatametti. Garuu bakka kanaa qabxiilee baayâ€™ee ijoo fi jireenya keessatti baayâ€™ee barbaachisoo taâ€™an ilaalla. Qabxiilee kanniin xiqlaate xiqlaatu bakka torbatti qoode jira. Isaanis: Qiyaaman Maaliif barbaachise? Ragaaleen Qiyaamaa maal faâ€™a? Seenaa irraa namoonni fi uumamtoonni biroo erga duâ€™anii booda kaafamanii jiruu? Guyyaan Qiyaamaa yoomii? Wantoonni Guyyaan Qiyaamaa keessa adeemsifaman maal faâ€™aa? Badhaasa nama Qiyaamatti amane fi adabbii nama itti kafare maal taâ€™aa? Shakkii sheyxaanaa jalaa bahuuf maal gochuu qabnaa?

1.Qiyaaman Maaliif barbaachise?

Akkuma yeroo darbe jenne Guyyaan Qiyaamaa jechuun Guyyaan namoonni awwaalcha isaanii keessaan bahuun murtii haqaa argachuuf Rabbiin fuundura itti dhaabbataniidha. Guyyaan Qiyaamaa maaliif barbaachise yoo jedhame, deebiin isaa addunyaa tana keessatti namni gaarii hojjatu gaarummaa isaatiif mindaa guutu hin argatu. Akkasumas, namni badii ykn yakka hojjatu yakka isaatiif adabbii isaaf malu hin adabamu. Dabalatan, namoonni haqa malee cunqurfaman addunyaa tana keessatti haqa guutu hin argatan. Kanaafu, ilmi nama addunyaa tana keessatti haqa guutu yoo hin argatin, â€œGuyyaan haqa guutuu itti argatu hin barbaachisu ree?â€ Siritti barbaachisa. Guyyaan haqa guutu itti argatu suni â€œGuyyaan Qiyaamaaâ€ jennaan. Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aala) ni jedha.

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدُؤُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ
 لِيَجْزِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
 لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

Deebiin hunda keessanu gara Isaa (Rabbiiti). [Kuni] waadaa Rabbii haqa [kan taâ€TMeedha]. Dhugumatti, Inni uumuu ni jalqaba, ergasiis ni deebisa. [Kana kan godhuuf] warroota amananii fi hojii gaggaarii hojjatan haqummaan mindaa isaaniif kenuufi. Garuu warroota kafaran waan kafaraniif jecha isaaniif dhugaatii bishaan danfaa irraa taâ€TMee fi adabbii laaleessaatu jira.â€ Suuratu Yuunus 10:4

Aaya biraan keessattis akkana jedha:

كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوفَّى نُجُورُكُمْ يَوْمَ
 الْقِيَمَةِ فَمَنْ رُحِزَّ عَنِ الْكَارِ وَأَدْخَلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا
 الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَّعٌ الْغُرُورُ

Lubbuun hundi duâ€TMa ni dhandhamti. Mindaawan keessanis guutumaatti kan argattan Guyyaa Qiyaamati. Namni ibidda irraa fageeffamee Jannata seensifame, dhugumatti milkaâ€TMeera. Jireenyi duniyas meeshaa gowwoomsaa qofa.â€ (Suuratu Ali-Imraan 3:185)

Kanaafu, mindaa guutuu fi adabbiin yakkamaaf maluu kan taâ€TMuu Guyyaa Qiyaamati jechuudha. Namni kana yoo beeke Guyyaa Kanaaf qophii gahaa gochuu qabaa jechuudha. Qophii gahaa gochuuf dhugaan amanuun hojii gaggaarii ni hojjata, hojii badaa irraa immoo ni dheessa.

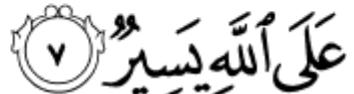
2. Ragaaleen Qiyaaman jiraachu agarsiisan maal faâ€TMaa?

Namoonni Guyyaa Qiyaama mormuun â€oeNamni akkamitti erga biyyee taâ€TMee booda kaafama?â€ jedhu. Ragaaleen namoota kanniinii fi warroota shakkaniif dhiyeessinu bakka saditti qoodu dandeenyaa. Isaanis: shariâ€TMiyyi (shariâ€TMaadhaan), aqliyyi (sammuuni) fi hissiyyi (miiran).

Ragaa tokkoffaa: shariâ€TMiyyi (shariâ€TMaa)

Kuni ragaa Qurâ€TMaana fi hadiisa keessatti dhufeedha. Akka fakkeenyatti Rabbiin akkana jedha:

زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ لَنْ يُبَشِّرُوا مَعَهُ لَنْ يَنْبُؤُنَ بِمَا عَمِلُتُمْ وَذَلِكَ

â€œIsaan kafaran [erga duunee booda] hin kaafamnu jechuun odeessan. Jedhi, â€œEeyen! Gooftaa kiyyatti kakadhe! Dhugumatti isin ni kaafamtu; ergasii wanti dalagdan hundi isinitti himama. Sunis Rabbiin irratti laafadha.â€ (Suuratu at-Taghaabun 64:7)

Asitti mirkaneefanna (tawkiida) sadin Guyyaan Qiyaamaa jiraachu mirkaneessa. Tokkoffaa kakuu (warabbi (Gooftaa kiyyaan kakadhe)), 2ffaa qabee arabiffaa â€œLaamâ€ jalqaba â€œLatubâ€ TMasunna fi latunabbaâ€ unnaâ€ jedhu irratti dhufte. Sadaffaan immoo qabee Arabiffaa â€œNuunâ€ xumuraa jechoota armaan olii irratti dhufteedha. Gara afaan keenyatti yoo hiiknu, â€œDhugumatti, dhugumatti ni kaafamtu, Dhugumatti, dhugumatti isinitti himamaâ€ taâ€ TMa. Keeyata armaan olii keessatti akka dubbistoota hin dhamaasnef jecha, â€œDhugumattiâ€ jettu siâ€ TMa tokko fayyadamne. Kanaafu, Guyyaan Qiyaamaa keessa shakkiin hin jiru jechuudha.

Ragaa 2ffaa: Aqliyy (sammuu)

Ragaan kuni karaa sadin ilaalu dandeenyaa.

Iffaa: Rabbiin (subhaanahu wa taâ€ TMaala) samii fi dachii akkasumas wantoota isaan jidduu jiran jalqabarraa kaase kan uumedha. Mee of haa gaafannu, â€œJalqaba irratti uumuu kan dandaâ€ TMu akkamitti deebisuun Isa dhibaa?â€ Akka sammuu keenyatti, wanta tokko jalqaba uumutu irra salphaadha moo kan bade deebisanii ijaaru irra salphaadha? Dhugumatti, kan bade deebisanii ijaaru fi uumutu irra salphaadha. Rabbiin (subhaanahu wa taâ€ TMaala) ni jedha:

â€œInni [Rabbit] uuminsa kan jalqabuu; san boodas kan deebisuudha. Kuni Isa irratti baayâ€ TMee salphaadha.â€ (Suuratu ar-Ruum 30:27)

2ffaa: Uumama ofii ilaalu. Namni wanta irraa uumame yoo ilaale, Guyyaan Qiyaamatti amanuu irraa wanti isa dhoowwu hin jiru. Kuni raga cimaa Rabbit Qurâ€ TMaanaa keessatti deddeebise kaasudha.

â€œYaa ilmaan namaa! Yoo kaafamu irraa shakkii keessa jiraattan, dhugumatti Nuti biyyee irraa isin uumnee; ergasii copha bisaan saalaa irraa, dhiiga ititaa irraa, ergasii foon alalfatamu kan uumama guuttatee fi hin guuttatin irraa isin uumne; [humnaa fi dandeetti Keenya] isiniif ibsuuf [kana goone]â€ (Al-Qurâ€ TMaan, Suuratu al-Hajj 22:5)

Guyyaan Qiyaamaa (Kaafamuu) ilaachise shakkii keessa yoo jiraattan uumama keessan irratti xinxallaa nun jechaa jira. â€œNutiâ€ yommuu jedhu â€œGuddinna fi kabajaâ€ agarsiisufi malee baayâ€ TMinna agarsiisufi miti. Arabiffa keessatti of kabajuuf, â€œNahnu (Nuti) ykn Innaa (dhugumatti nuti)â€ namni tokko ni fayyadama. Fakkeenyaf barreessan kitaabaa, â€œemata-duree kana jalatti nuti kana ibsinee jirraâ€ jedhe yommuu barreessu ni argina. Rabbit â€œNutiâ€ jedhe fayyadamuun immoo wanta garmalee Isaaf maluudha jechuudha. Rabbit Tokkicha fakkaataa hin qabne fi waa hunda uumudha.

Gara mata duree keenyatti yommuu deebinu, Abbaan ilma namaa kan taâ€™e Aadam (nageenyi isarratti haa jiraatu) biyyee irraa uumame. Ergasii sanyiin isaa copha bishaanii irraa uumaman. Tolee, Rabbiin Nabii Aadamin biyyee irraa kan uumee, ilma namaa biyyee erga taâ€™anii booda isaan deebisu ni dadhabaa? Biyyee irraa akkuma uume biyyee irraa deebisuun Isa dhibaa? Ammas ilmaan Aadam copha bishaanii irraa kan uume, lamu isaan deebisu ni dadhabaa?

Gonkumaa hin dadhabu! Kanaafu, Guyyaan Qiyaamaa jiraachun shakkii hin qabu jechuudha.

3ffaa: Dachiin tuni yeroo bonaa gogduu fi duutee biqiltooni magariisni irra hin jirre taate argina. Yommuu Rabbiin rooba itti roobsu, ni sochooti. Akaakuwan biqiltoota magariisa garagaraa ni magarsiti. Dachii erga duute kan jiraachisu Rabbiin namoota duâ€™anis jiraachisu irratti Dandaâ€™aadha.

Rabbit (subhaanahu wa taâ€™aala) ni jedha:

وَمِنْ ءَايَتِهِ أَنَّكَ تَرَى الْأَرْضَ خَشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ أَهْتَرَتْ
وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَا هَالَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

٣٩

â€œAti dachii gogduu taate arguun mallatoolee Isaa irraayyi. Ergasii, yeroo Nuti ishee irratti bishaan [roobaa] buufne ni sochooti, ni tullooftis. Dhugumatti, Inni ishee jiraachise warra duâ€™es ni jiraachisa. Dhugumatti, Inni waan hundaa irratti Dandaâ€™aadhaâ€• (Suuratu Fussilat (41):39)

Mee bona haa ilaallu lafti akkamitti daaraa fi biqiltoota tan ofirraa hin qabne akka taatu. Yeroma Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aala) rooba itti roobsu, biqiltoota magariisan uwifamti. Namni duâ€™es haaluma Kanaan yommuu lafeen isaa bututte daaraa taatu, Rabbiin lamu ni jiraachisa. Akkamitti?

Deebiin isaa Aaya (keeyyata) Qurâ€™aanaa armaan gadi keessa jira.

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

٨٢

â€œAjajni Isaa yoo waan tokko fedhe, â€œTaâ€™iâ€•echuma qofa; yoosu taâ€™aâ€• Suuraa Yaasin 36: 82

Rabbit Qulqullaaâ€™an oltaâ€™e wanta tokko uumu ykn hojjachu yoo fedhe, fedhii Isaa wanti jalaa kuffisu tokkollee hin jiru. â€œTaâ€™iâ€• jennaan yeroma san taâ€™ee argama.

Kanaafu, Rabbit ilma namaa kaasu yoo fedhi, â€œTaâ€™iâ€•edhan. Yeroma san â€œTaâ€™eâ€• argama.

Ragaa 3ffaa-Hissiyy (Qaamolee miiratiin mulâ€™achuu fi dhagahamu kan dandaâ€™an)

Ragaa kana qabxii itti aanu jalatti ilaalla.

3. Seenaa irraa namoonni fi uumamtoonni biroo erga duâ€™anii booda kanneen kaafaman ni jiruu?

Eeti, seenaa keessatti namoonni erga duâ€™anii booda kaafaman ni jiru. Tarii naannoo keenya irraa akka oduutti dhagahuun keenya ni mala. Suni dhugaa yoo taâ€™e, waa tole. Soba yoo taâ€™es wanti itti nu dhiphisu hin jiru. Garuu Qurâ€™aanaa Rabbii kan sobni itti hin seenne irraa namoota fi uumamtota biroo erga duâ€™anii booda kaafaman muraasa isaanii ni ilaalla.

Seenaa 1ffaa:

â€œYookiin namticha ganda [manneen ishii] mataa ishii irratti kukkuftee osoo jirtuu irra darbee, â€œDuâ€™a ishiitin boodaakkamumatti Rabbiin tana jiraachisaa?â€¢Jedhe, [hin ilaallee?]. Rabbiinis wagga dhibba isa ajjeesee isa kaasun, â€œHangam turte?â€¢Jedheen. Innis, â€œGuyyaa tokko yookiin garii guyyaa (guyyaa tokko kan hin guunne) ture.â€¢Jedhe. [Rabbiinis] ni jedhe, â€œAti wagga dhibba turte. Mee gara nyaataa fi dhugaati keeti ilaali; hin jijiramne. Gara harree keetis ilaali. Namootaaf mallatoo si taasisuuf [kana goone]. Gara lafees ilaali akkamitti akka walitti qabnu fi ergasii foon itti uwatifnu.â€¢ Yeroma ifa isaaaf taâ€™u, â€œRabbit waan hundaa irratti Dandaâ€™aa taâ€™uu nan beeka.â€¢Jedhe.â€¢ (Suuratu Al-Baqarah 2:259)

Jechi Qariyata (ganda)-jedhu manneeni fi jiraattota kan of keessattu hammatuudha. Ganda [manneen ishii] mataa ishii irratti kukkufteeâ€¢ yommuu jedhu akka yeroo waraanaa manneen walirratti kukkuuun badaniitti xaaraa fi dhaabni manaa walirratti kukkuuudha. Akkasumas, jiraattonnis xaaraa fi dhaaba manaa jalatti kufuun duâ€™uudha. Namichi â€œRabbit jiraattota duâ€™an kanniin akkamitti jiraachisa?â€¢ jechuun gaafate. Ergasii Rabbit Isa ajjeessun wagga dhibba tursiise. Wagga dhibba kana keessatti, nyaanni fi dhugaatin isaa hin jijiramne. Garuu harreen isaa lafee taâ€™uuun addaan bittinoofte. Rabbit wagga dhibba booda namticha kana kaasun mallatoolee sadii isaa fi namoota birootti agarsiise. 1ffaa: namticha mataa isaa wagga dhibba erga tursiise booda kaasu. 2ffaa, nyaanni fi dhugaatin osoo homaa hin jijiramni akkasumatti tursiisu. Kuni Qudraa (Dandeetti) Rabbit (Subhaanahu wa taâ€™aala) agarsiisa. 3ffaa: Harree duute fi lafeen ishii bittinoofte fuula namtichaa fuunduratti kaasu. â€œAkkamitti akka walitti qabnuu fi ergasii foon itti uwatifnu gara lafee ilaaliâ€¢Jedheen. Dhumarratti wanta jedhe itti haa xinxallinu. â€œRabbit waan hundaa irratti Dandaâ€™aa taâ€™uu nan beekaâ€¢ Kanaafu, Rabbit nyaata fi dhugaati osoo hin jijiramni tursiisu fi lafee bututte deebise kaasu irratti dandaâ€™aadha. Wantoota hundaa irrattis dandaâ€™aadha.

Kanaafu Guyyaan Qiyaamaa namoota jiraachisu kanarrea ni hubanna jechuudha.

Seenaa 2ffaa:

â€œYeroo Ibraahiim â€œGooftaa kiyya! Akkamitti duâ€™aa akka kaafuu natti agarsiisi.â€¢Jedhe [yaadadhu]. [Rabbit] â€œSila hin amanne?â€¢Jedheen. [Ibraahim], â€œLakkii! [amaneera]. Garuu akka qalbiin tiyya tasgabbooftufi.â€¢ Jedhe. [Rabbis] ni jedhe â€œSinbira afur fuudhii gara keetti maqsi [ergasii isaan qaluun kukkuti]. San booda qooda wayii gaara hundarra kaaâ€™i. Ergasii isaan waami; fiigaa sitti dhufu. Rabbit Injifata ogeessa taâ€™uus beeki.â€¢ (Suuratu Al-Baqarah 2:260)

Asitti Nabii Ibraahim â€œGuyyaa Qiyaamaa kaafama namootaaâ€¢shakkee osoo hin taâ€™in â€œAkkamitti Rabbit duâ€™aa akka kaasu.â€¢arguu barbaadeti. Sababa Kanaan qalbiin isaa haa tasgabbooftufi. Akkuma ajajame Nabi Ibraahim (aleyh salaam) sinbira afur qaqqalee fi erga butiche booda walitti make. San booda makaa kana addaan qoqoduun gaara (tulluu) adda addaa irra kaaâ€™e. Ergasii ofitti waame. Yoosu fiigaa itti dhufan.

Wanti asirraa barannu qaamni ilma namaas taâ€™e kan biroo hanga fedhe addaan haa bittinaaâ€™u, wanta biraatinis walitti haa makamu, Rabbiin walitti qabuun ni kaasa. Rabbiin wanta hundaa irratti Dandaâ€™aa waan taâ€™eef. Ammas Injifataa fi Ogeessa waan taâ€™eef.

Kunis raga cimaa Guyyaa Qiyamaa agarsiisudha. Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aala) ni jedha:

وَأَنَّ السَّاعَةَ إِاتَيْتُ لَا رَبَّ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَعْبَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

â€œ**Dhugumatti** Qiyaaman dhuftuudha; ishee keessa shakkiin wayitu hin jiru. **Dhugumatti** Rabbiin namoota awwala (qabrii) keessa jiran hundaa ni kaasa.â€ Suuraa Al-hajj (22):7

In sha Allah torbaan itti fufnaâ€!

Kitaaba wabii

Fataawaa al-marâ€™atal Muslimah-1/fuula 116-119, Daaru ibn Hazm,
Dabalataan â€œ[Sharih aqiidatil waasixiyah](#)-2/130-132 ilaalun ni dandaâ€™ama

Date Created

February 3, 2018

Author

admin